

Na cestě k novému civilnímu procesnímu právu

eFocus

V loňské roce jsme v naší zemi konečně přistoupili k tomu, co 22. září 2014 Lidové noviny označily za „Pokus o právní revoluci“. Započaly práce na novém civilním procesním právu. Během jara mě ministryně spravedlnosti jmenovala předsedou rekodifikační komise a požádala o sestavení celého týmu. Ke jmenování členů i prvním jednání komise došlo na konci léta. Ze všech v úvahu přicházejících variant jsem při výběru osob nakonec vycházel z premisy, že na rekodifikačních pracích by se měl podílet každý, kdo má k této věci, s ohledem na svou odbornost, profesi i zkušenosti, co říct. Že je třeba, aby se na práci podíleli advokáti, akademici, exekutoři, notáři, soudci všech stupňů soudů. Že by všechny věcné debaty měly probíhat uvnitř komise. Zda je to správná volba se ukáže teprve časem. Jsem však přesvědčen, že každý, kdo se na rekodifikačních pracích chce podílet, by měl dostat příležitost. Že by nový procesní kodex neměl být pouhou sofistickou právně-ideologickou proklamací, ale praktickým zákonem vytvořeným pro život.

Je velmi těžké zformulovat základní zásady procesního kodexu. Nepochybuji však o tom, že pravidla soudního procesu v netrestních řízeních jsou v první řadě pravidly slušného chování. Proces nesmí být cestou k „přechytračení“ „obyčejného“ člověka nesrozumitelnou procedurou.

Věřím, že součástí správné cesty k novému civilnímu procesu je i kontinuální veřejná debata na stránkách odborného i obecného tisku, na konferencích právníků i jiných humanitních odborníků, v ústavně-právních výborech Parlamentu atp. Mám velkou radost, že se v posledních měsících tématu civilního procesu začala vážně věnovat všechna významná periodika, včetně televize, že debaty probíhaly v rámci Pražského právního podzimu i že poslanci i senátoři mají chuť problematiku znát a diskutovat o ní.

Dovolte tedy – pro tentokrát – alespoň některé základní teze nového procesu.

Nová struktura průběhu soudních řízení

Nový proces musí představovat zjednodušení a zpřehlednění průběhu celého řízení, zejména jasným vymezením jeho jednotlivých fází. V úvodních fázích řízení musí být definitivně vyjasněny všechny procedurální otázky a musí být účastníkům řízení dána možnost dosáhnout vyřešení sporu smírně. Tyto fáze řízení nebudou zatěžovat soudce, budou svěřeny níže postaveným pracovníkům soudů a mediátorům. Úkolem soudců má být výhradně projednání případu a jeho rozhodnutí.

Rozsudek nesmí být bezcenným kusem papíru

Nový proces musí být především srozumitelný a snadno realizovatelný. Zcela bude zrušeno zbytečné rozdělení řízení před vydáním rozsudku a po něm. V praxi to znamená, že soudce například vydá rozsudek, kterým uloží žalovanému zaplatit žalobci dlužnou částku. Současně bude rozsudkem stanoveno, že žalovaný musí soudci v určené lhůtě oznámit a doložit, že peníze zaplatil. Nesplní-li žalovaný tuto povinnost, tentýž soudce, který rozsudek vydal, obratem předá věc exekutorovi k provedení exekuce.

Insolvenční řízení jen pro skutečně předlužené osoby

Řešení úpadku dlužníka v insolvenci (jako další fáze civilního soudního řízení) oddlužením, konkursem nebo reorganizací proběhne jen tehdy, je-li zřejmé, že exekučně nemohou být uspokojeni všichni známí věřitelé (tj. především vyloučení věřitelských návrhů ohledně pohledávek, které nejsou kryty exekučním titulem). Smyslem je zásadně poměrné uspokojení věřitelů.

Zahájení insolvenčního řízení tak bude možné jen na návrh dlužníka, věřitele pouze pokud „má v ruce“ exekuční titul, případně na návrh exekutora, jestliže při provádění exekuce zjistil dlužníkovu předlužení.

Dva typy nalézacích řízení

Procesní právo má sloužit především k realizaci práva hmotného (typicky občanský zákoník). Tomuto účelu nejlépe odpovídá vymezení obecných pravidel pro standardní sporná řízení a taxativní výčet tzv. kauzálních řízení, ve kterých, pro zvláštní povahu hmotněprávní úpravy, nelze trvat na tvrdých zákonitostech obecného sporného procesu (spotřebitelské nebo vlastnické spory, řešení vztahů uvnitř obchodních korporací atp.).

Jednotný veřejně přístupný rejstřík všech řízení

Klíčovou roli při rychlém a ekonomickém vyřizování soudních agend musí mít využití elektronických prostředků. Vybudování jednotného veřejně přístupného rejstříku soudních řízení, bude současně jak nástrojem k řadě procesních úkonů (třeba náhradního doručování soudních zásilek), tak poskytne všem přehledné informace o existenci a stavu probíhajících soudních řízení.

Sociální aspekty spravedlivého procesu

Podstata dobrých procesních pravidel nespočívá v tom, že jsou přísná, ale že jsou spravedlivá. Je nezbytně nutné uhlídat proporce mezi oprávněnými zájmy všech, jejichž práva a povinnosti procesní norma vymezuje. Je třeba si stále uvědomovat, že je to procesní předpis, který předznamenává, zda a jak bude cesta k realizaci práva snadná nebo naopak obtížná. Vedle toho také, že procesní předpis má nesmírně silný sociální aspekt. Protože tak, jak je proces nastaven, tak se pozná nebo nepozná, kdo je chudý a kdo je bohatý a zda jeho finanční disponovanost je cesta k rychlejší a snazší spravedlnosti nebo ne.

„Průkaz“ osvobození od soudních poplatků

Zásadním krokem k realizaci sociálně citlivého procesu je úplné zjednodušení cesty k osvobození od všech soudních poplatků a k získání práva na bezplatné právní zastoupení. Je přece nesmyslné, aby každý, kdo je v tíživé sociální situaci, v každém řízení, vždy znovu a znovu žádal o přiznání takových osvobození. Postačí přece, když takový člověk jednou za rok, požádá na „svém“ okresním soudu, aby bylo o jeho osvobození rozhodnuto, a toto soudní rozhodnutí pro něj bude v následujícím období průkazem, který mu zajistí bezplatnost soudních a jiných řízení a právo na bezplatnou pomoc advokáta.

Jednotná pravidla pro doručování

Součástí rekodifikace nejen civilního procesu je také vyřešení nekonečných zmatků a nedorozumění při doručování úředních listin. Nedobrá úprava doručování, navíc roztržštěná do řady zákonů, je jednou z hlavních příčin prodlužujících soudní i jiná řízení. Řešením je jeden samostatný, jednoduchý zákon o doručování úředních listin, který nahradí všechny dílčí a vzájemně rozporné úpravy.

JUDr. Roman Fiala,
místopředseda Nejvyššího soudu

Názor byl publikován v rámci vydání EPRAVO.CZ Digital - únor 2015.

EPRAVO.CZ Digital si můžete stáhnout ZDARMA na App Store a Google Play, a to přímo z Vašeho tabletu či chytrého telefonu. Pokud máte již aplikaci staženou, postačí si stáhnout pouze nové vydání. Využít můžete také webový archiv starších čísel na adrese tablet.epravo.cz.

Další články:

- [Recenze publikace: Chalupa, R. Zákon směnečný a šekový – komentář směnečné části. Zákon o mezinárodním právu soukromém – komentář směnečné části. Praha: Leges, 2021, 646 s.](#)
- [Recenzia](#)
- [Budoucnost je v technologiích i udržitelnosti](#)
- [Anotáční recenze: Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení](#)
- [Věznice jsou přeplněné a věznění příliš drahé. Knihou Tresty budoucnosti chce INFO.CZ otevřít diskuzi o změnách](#)
- [Recenze na knihu: Zdeňková, V., Seidlová, M., Čornejová, H., Peterová H.: Jak správně vytvářet a využívat FKSP: Jak postupovat při poskytování příspěvku na stravování.](#)
- [Recenze na knihu: Zuzana Strnadová: Co by měl vědět příjemce dotace. 1.vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2019, ISBN: 978-80-247-3076-9](#)
- [Ondřej Chmela: Zrušení poplatku za podnět k ÚOHS lze považovat za správné](#)
- [Anotáční recenze: Koudelka, Z., Průcha, P., Zwyrtek Hamplová, J.: Zákon o obcích \(obecní zřízení\) – Komentář. Praha: Leges, 2019, 480s](#)
- [Pražské finále osmého ročníku konferencí Soukromé právo](#)
- [Recenze: Jakub Tomšej a kolektiv – Zaměstnávání cizinců v České republice](#)